

کلینی؛ نخستین ثقة الاسلام تاریخ اسلام

کلینی صاحب کتاب گرانقدر «کافی» یکی از برجسته ترین فقها و محدثین شیعه ...

لینی؛ نخستین "ثقة الاسلام" تاریخ اسلام/ نگاهی به حیات صاحب "کافی"
 شیخ کلینی صاحب کتاب گرانقدر «کافی» یکی از برجسته ترین فقها و محدثین شیعه در قرن چهارم هجری است که به دلیل جایگاه علمی در میان علمای خاص و عام "ثقة الاسلام" نام گرفت.
 ثقة الاسلام محمد بن یعقوب بن اسحاق کلینی رازی، معروف به «کلینی» یا «شیخ کلینی» مشهورترین دانشمند فقیه و محدث نامی شیعه در نیمه اول سده چهارم هجری است. کلینی اصالتا ایرانی و از روستای «کلین» واقع در 38 کیلومتری شهری است که به همین جهت او را «رازی» هم می خوانند.

شیخ کلینی در زمان امام حسن عسکری(ع) به دنیا آمد و مراحل ابتدائی علوم اسلامی را نزد پدر و دایی خود، "علی بن محمد بن ابراهیم علان" استاد حدیث، گذراند. بعد از دوران کوتاهی که با منابع رجالی و حدیثی آشنا شد، برای ادامه تحصیل خود به شهر ری رفت.

حضور کلینی در ری؛ منطقه ای که مرکز تضارب آراء مذاهب اسلامی بود

در آن موقع هر چند شهر ری بیشتر مردمانش شافعی و حنفی مذهب بودند ولی به خصوص روستاهای آن، شیعیان دلباخته اهل بیت و مرکز شیعه نشین بود و اکثر اهل تسنن آن شهر، به دلیل اخلاق و رفتار اسلامی شیعیان، همیشه تحت تاثیر آنان بودند، از این رو ری به شهر شیعه نشین معروف بود. "فرقه اسماعیلیه" هم با انگیزه تسلط بر ایران بیشتر از همه در این نقطه بودند و به ترویج تفکرو آراء خود پرداخته بودند و لذا شهر ری، مرکز برخورد آراء و اندیشه های فرقه اسماعیلیه، حنفی، شافعی و شیعه شده بود.

شیخ کلینی در این زمان، در کنار گذراندن تحصیلات و علوم، ضمن آشنایی با اندیشه های دیگر مذاهب، پی برد که بعضی از این فرقه ها می خواهند تشیع را از مسیر واقعی خود خارج کنند. او درد را شناخت و برای درمان آن، تصمیم به نوشتن احادیث گرفت.

وی درمحرر استاد "ابوالحسن محمد بن اسدی کوفی" ساکن ری حدیث را آموخت و همان زمان که "قرمطیان" با عقاید التقاطی خود که مخلوطی از عقاید زرتشت، مانوی و اسلامی بود و به مبارزه با عقاید و مقدسات مسلمین پرداخته بودند، آنها را به نقد کشید و کتاب «الرد علی القرامطه» را نوشت و در دسترس شیعیان گذاشت.

کلینی برای تکمیل علوم و اهدافش، راهی قم شد و در آنجا از هر مسجد و حسینیه ای که راویان و محدثان، نقل حدیث می کردند، حدیث می شنید. وی با بسیاری از آخرین افراد محدثاتی که از زبان امام عسکری و یا امام هادی علیهما السلام، بدون واسطه حدیث شنیده بودند، ملاقات کرد و از محضر استادان بزرگ بهره ها برد که در میان همه آنها، کسی که نامش با کلینی و کلینی با او جاودانه بود، "علی بن ابراهیم قمی" است؛ محدثی که 7140 حدیث روایت کرده و کتاب تفسیرش، پایه تفسیر تشیع است.

شیخ کلینی که در عصر امام حسن عسکری (ع) متولد شده بود؛ با 4 نماینده خاص امام زمان (عج) که در طول غیبت کوتاه آن حضرت، رابط بین شیعیان و امام زمان (عج) بودند، نیز هم عصر بود. با اینکه آن 4 تن، از فقها و محدثان بزرگ شیعه بودند، ولی کلینی مشهورترین شخصیت عالی مقامی بود که در آن زمان، میان شیعه و سنی با احترام می زیست و به صورت آشکار به ترویج مذهب حق و نشر معارف و فضایل اهل بیت (ع) همت می گماشت.

شیخ کلینی؛ احیاگر مذهب شیعه در قرن سوم هجری

شیخ کلینی در نظر عموم اندیشمندان و علمای اسلام به راستی گفتار و درستی کردار و احاطه کامل بر احادیث و اخبار مشهور است؛ به طوری که نوشته اند شیعه و سنی در اخذ فتوا به وی مراجعه می کردند و در این خصوص، مورد وثوق و اعتماد هر دو فرقه بود. به همین جهت ملقب به "ثقة الاسلام" گشت و او نخستین دانشمند اسلامی است که به این لقب خوانده شد.

کلینی در امانت و عدالت، تقوا و فضیلت، حفظ و ضبط احادیث - که همه از شرایط یک فرد محدث موثق جامع شرایط بوده است - مانند نداشت به گونه ای که علامه محمد تقی مجلسی درباره وی می گوید: کلینی در میان تمام دانشمندان ما و آنها که از او روایت

کرده‌اند، همچنین در نظم و ترتیب کتابش "الکافی" بی نظیر بوده، و این مزایا دلیل است که وی از جانب خداوند متعال تأییدات خاصی داشته است.

شیخ کلینی را بلندآوازه ترین دانشمند شیعه در پایان سده سوم و آغاز قرن چهارم هجری نامیده اند و او را پس از دو امام، مجدد مذهب دانسته اند. مجددین و احیا کنندگان مذهب شیعه، در آغاز سده اول هجری، امام محمد باقر(ع) و در ابتدای سده دوم، امام علی بن موسی الرضا(ع)، و بر رأس سده سوم، ابو جعفر محمد بن یعقوب کلینی رازی عنوان شده است.

ثقة الاسلام کلینی در ری، قم، بغداد، کوفه و دیگر نقاط دور و نزدیک ممالک اسلامی در نیمه دوم سده سوم هجری، دانشمندان بزرگ، فقها و محدثان بسیاری را ملاقات کرده و از خرمن معلومات و محفوظات آنها خوشه ها چیده و بهره ها گرفته و از آنان به دریافت اجازات نایل شده است؛ که این اجازات نیز در آن زمان ها از آن بزرگ مردان به چنین رادمردی، بسیار با ارزش بوده است. در کتب رجال و تراجم، بالغ بر 40 نفر از فقها و محدثان را نام می برند که از اساتید اجازه وی به شمار رفته اند.

هجرت کلینی از ایران / رجوع شیعه و سنی به کلینی برای دریافت فتوا

کلینی برای ناشنیده ها و کسب علوم دیگر از قم به کوفه که در آن زمان یکی از مراکز بزرگ علمی بود هجرت کرد و از محضر اساتید بزرگی بهره برد و سپس به بغداد رفت و چون دیگر فردی گمنام نبود و تصویری از یک شیعه واقعی در اذهان مردم هر دیار گذاشته بود، در مدتی کوتاه شیعه و سنی در مشکلات دینی به او مراجعه می کردند و در فتاوا به او روی می آوردند و به همین سبب به او لقب #171& ثقة الاسلام دادند. او نخستین دانشمند اسلامی است که به این لقب خوانده شد.

شیخ کلینی کتاب "کافی" را طی 20 سال تلاش خستگی ناپذیر تألیف کرد و می توان گفت کاری که او کرد؛ کاری بود که 6 نفر از بزرگترین عالمان اهل سنت در مدت یک قرن برای مذهب خود انجام دادند (صاح سته).

کتاب کافی، مهم ترین و نفیس ترین کتاب از مجموعه کتب چهارگانه حدیثی (کتب اربعه) مذهب تشیع است. مجموعه این کتاب شامل "اصول کافی 2 جلد" "فروع کافی 5 جلد" و "روضه کافی 1 جلد" است که در بردارنده 16199 حدیث از پیامبر و ائمه اهل بیت صلوات الله علیهم اجمعین است.

به غیر از کتاب گرانسنگ "الکافی"، کتاب الرجال، کتاب الردّ علی القرامطة، کتاب رسائل الائمة (ع)، کتاب تعبیر الرؤیاء، مجموعه شعر (مشمتمل بر قصایدی که شعرا در مناقب و فضایل اهل بیت عصمت و طهارت(ع) گفته اند) از جمله تألیفات کلینی به شمار می رود.

وفات کلینی مصادف با آغاز غیبت کبری

ثقة الاسلام کلینی پس از آن همه رنج و کوشش و تألیف و تصنیف و رواج و رونق مکتب اهل بیت عصمت و طهارت (ع)، سرانجام در شعبان سال 328 یا 329 در شهر بغداد چشم از جهان فروبست و آرامگاهش امروز در ناحیه شرقی نهر دجله، کنار جسر(پل) قدیم بغداد، معروف و زیارتگاه مسلمانان است.

در این سال، شیخ اجل ابوالحسن صیمری - نایب چهارم امام زمان(عج) - نیز وفات یافت و با رحلت او، غیبت کبری و طولانی آن حضرت آغاز شد، و جامعه شیعه در وضع خاصی قرار گرفت. ولی وجود کتاب الکافی، همچون ستاره درخشانی، شبستان تاریک امید و آمال شیعیان را روشن ساخت، تا اینکه دانشمندان بعدی به تعمیم و توسعه کار کلینی و ثبت آثار و اقوال اهل بیت عصمت (ع) پرداختند.